РОЛЬ ПРОЗОРОСТІ І ВІДКРИТОСТІ В ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ

МИКИТЮК Вікторія, здобувач вищої освіти,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
ПЕЛИПЕНКО Вероніка, здобувач вищої освіти,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. *Висвітлено роль прозорості і відкритості в системі публічних закупівель України. Проаналізовано законодавчу основу прозорості і відкритості, розглянуто їх основне призначення та функції. Виокремлено роль електронної системи закупівель у забезпечення прозорості і відкритості.*

Ключові слова: *прозорість, відкритість, закупівлі, конкуренція, електронна система, контроль.*

Публічні закупівлі є однією з найбільш чутливих сфер державного управління, адже йдеться про використання бюджетних коштів, які формуються з податків громадян. Виконуючи своє основне призначення, тобто забезпечення держави й суспільства необхідними товарами, роботами та послугами за оптимальною ціною та з максимальною користю для суспільства, публічні закупівлі просто не можуть не бути прозорими і відкритими [1]. Саме на досягнення останнього спрямовані всі законодавчі та практичні кроки удосконалення закупівельної сфери. Прозорість і відкритість забезпечується публічністю та вільним доступом до інформації, що дозволяє її вивчати, аналізувати та використовувати для задоволення результатів закупівельного процесу.

В сучасних умовах прозорість і відкритість у сфері закупівель є надважливими факторами не просто дотримання законодавства, а більше фундаментом ефективного і справедливого управління. Так, закон України «Про публічні закупівлі» прямо закріплює відкритість та прозорість як основні засади проведення закупівель на всіх стадіях процесу [2]. Це означає, що всі зацікавлені сторони, від бізнесу до громадськості, мають можливість бачити та аналізувати, як і на що витрачаються кошти платників податків.

Важливу роль у реалізації відкритості і прозорості відіграє електронна система «Prozorro», яка стала символом українських реформ у закупівельній сфері та незамінним її інструментом. Далеко не кожна країна Європейського

Союзу може відзначити такий рівень відкритості і прозорості електронної системи закупівель, порівнюючи її з українською. Весь закупівельний процес, від планування до звітування, є публічним. Тобто влада, громадянин, студент, представник бізнесу чи замовника, має можливість ознайомитись та аналізувати умови, пропозиції учасників, документацію, остаточні результати тощо [3].

Основне призначення відкритості і прозорості, яке є співзвучним до основних принципів закупівель, полягає у наступному:

- контроль громадськості, який став останнім часом більш активним і дієвим;
- запобігання корупційним схемам, що є більш ефективним за умови публічності інформації;
- підвищення конкуренції, що сприяє підвищенню якості товарів, робіт та послуг за умови ефективної їх закупівлі;
- ефективне використання бюджетних коштів, що є важливим і актуальним, враховуючи умови сьогодення і стан економіки України;
- розуміння змісту закупівельного процесу і довіра суспільства.

Особливої уваги заслуговує аспект доступності інформації для широкого кола учасників ринку. Електронна система значно спростила пошук актуальних та вигідних бізнесу закупівель, а також підготовку та подання пропозицій. Кожен електронний майданчик намагається оптимізувати процес, зокрема консультуванням та доведенням останніх новацій до своїх користувачів. Як правило, це відбувається безкоштовно, що також є необхідним для бізнесу та замовників. Якщо раніше участь у закупівлях була складною та вимагала значних ресурсів, то сьогодні навіть невелике підприємство може подати пропозицію та конкурувати з великими компаніями. Це відкриває нові перспективи для малого та середнього бізнесу, сприяє його розвитку й водночас підвищує ефективність витрачання бюджетних коштів [3].

Крім того, електронна система закупівель надаює контролюючим органам, замовникам, бізнесу та громадськості додаткові інструменти для аналізу ринку. Сучасні можливості такого аналізу, результатом чого стає або прийняття

ефективного управлінського рішення, або ефективна закупівля, або ефективний контроль, мають широкий діапазон: від аналізу цін до аналізу моніторингу і оскаржень. Головне, це володіти знаннями про такі аналітичні інструменти і мати бажання їх використати на користь закупівель.

Отже, прозорість і відкритість у сфері публічних закупівель є не лише технічним інструментом контролю за витратами держави та мають не лише економічний вимір. Вони створюють основу для підзвітності, забезпечення принципів, формування етики та культури співпраці держави, бізнесу і громадськості, забезпечують відповідність європейським стандартам і, водночас, національним потребам.

Література:

1. Переваги використання електронної системи для державних закупівель URL:https://kebeta.agency/article/perevagi-vikoristannya-elektronnoyi-sistemi-dlya-derzhavnikh-zakupivel (дата звернення: 19.09.2025).

2. Що таке державні закупівлі? URL: https://e-tender.ua/news/shcho-take-derzhavni-zakupivli-e-tenderua-1319 (дата звернення: 19.09.2025).

3. Про публічні закупівлі: закон України від 25.12.2015 № 922-VIII; станом на 19 вересня 2024р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text (дата звернення: 19.09.2025).

Annotation. *The role of transparency and openness in Ukraine's public procurement system is highlighted. The legislative framework for transparency and openness is analyzed, and their main purpose and functions are considered. The role of the electronic procurement system in ensuring transparency and openness is emphasized.*

Keywords: *transparency, openness, procurement, competition, electronic system, control.*

Науковий керівник – ЧЕБАН Юлія,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв